

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

ISLAND – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2020

I. SAMMANFATTNING

Island är en rättsstat och en parlamentarisk demokrati med maktfördelning mellan lagstiftande, verkställande och dömande instanser och starka och oberoende institutioner. De mänskliga rättigheterna garanteras i lagstiftningen och respekteras väl.

Levnadsstandarden är hög. Island rankas på sjätte plats på FN:s utvecklingsprogramms (UNDP:s) index för mänsklig utveckling. Den pågående coronapandemin har drabbat Islands ekonomi, inklusive turistnäringen.

Korruption är inte utbrett på Island, men vissa högprofilerade fall med korruption har förekommit inom bank- och finanssektorn respektive fiskesektorn. Med endast 360 000 invånare och betydande informella nätverk är landets höga jävskrav angelägna.

Island ligger särskilt långt fram vad gäller att främja jämställdhet. Island är på första plats på *World Economic Forum Gender Gap Index* för år 2020. Kvinnor är väl representerade i yrkeslivet och landet har för andra gången en kvinnlig statsminister. Samtidigt är våld i nära relationer ett problem som har ökat under coronapandemin.

Island är ett av de mest hbtqi-vänliga länderna i världen och redan på nittioalet presenterades lagstiftning som främjade lika rättigheter för alla oavsett sexuell läggning och könsidentitet. Trakasserier av hbtqi-personer

är sällsynt på Island och staden Reykjavik organiserar varje år en Prideparad som besöks av nästan en tredjedel av landets befolkning.

Arbetsmarknaden präglas av en hög anslutningsgrad till fackföreningar samt en hög andel invandrad arbetskraft. Problem förekommer med utnyttjande av arbetskraft inom turism-, bygg- och restaurangsektorerna i fall där arbetsgivare begår avtalsbrott mot kollektivavtalen.

Regeringen, särskilt hälsoministern, har under coronapandemin infört relativt omfattande restriktioner. Bland annat har mötesfriheten begränsats, och restriktioner har införts på resor till och från Island. Gymnasieskolor och universitet har bedrivit undervisning på distans. Den rättsliga grunden för regeringens befogenheter är inte tidsbegränsad. Regeringens och myndigheternas hantering av coronapandemin får enligt opinionsundersökningar stöd av de flesta islänningarna.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

Island blev självständigt från Danmark år 1944. Landets grundlag baseras på den då gällande danska grundlagen. År 1995 antogs reformer och betydande tillägg vad gäller mänskliga rättigheter. Ett genomgripande revisionsarbete utfördes mellan 2011 och 2012 av en grundlagsnämnd vars omfattande förslag ligger till grund för fortsatt revisionsarbete i enlighet med regeringsdeklarationen. De mest centrala frågorna i det pågående revisionsarbetet för konstitutionen rör naturresurser, värnandet av natur och miljö samt villkor för folkomröstning.

Islands rättssystem är dualistiskt. Folkrättsliga konventioner måste transformeras för att äga nationell giltighet. Samtidigt gäller att tillämpningen av nationell rätt ska ske med beaktande av folkrätten, sedvanerätt och internationella överenskommelser.

Regeringsformen och lagstiftning ger individer rätt till en rättvis och offentlig rättegång inför en oberoende domstol. Rättegångar är generellt offentliga men kan stängas för allmänheten om den åtalade begär detta eller om rättegången involverar barn. Den åtalade har rätt till ett försvar efter eget val och staten ska stå för kostnaderna om den åtalade inte har egna medel. Den åtalade ska betala statens advokatavgifter om den förlorar målet.

Landets domstolssystem hade fram till 2018 endast två instanser, gemensamma för alla typer av mål. Systemet hade vissa begränsningar vad gällde kapaciteten att hålla vittnesförhör och muntliga förhandlingar. År 2007 utsåg justitieministern en kommitté för att se över strukturen och kommittén påpekade systemet väckte frågor gällande efterlevnaden av rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 6 i Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. 2018 infördes en mellaninstans, *Landsrettur*, som innebär att bevisföring nu är möjlig i två instanser, och att Högsta domstolen avlastas.

Rättssystemet saknar specialdomstolar. Alltinget kan dock initiera talan mot ministrar i form av en så kallad *Landsdómur* (jämförbart med riks rätt), vilket för första gången skedde efter finanskrisen 2008.

Domare tillsätts av justitieministern efter bedömning av en femmannanämnd. Justitieministern kan dock avvika från nämndens slutsats och lägga fram ett annat förslag för parlamentets godkännande. I samband med införandet av *Landsrettur* 2018 beslutades att nämndens lista med förslag på femton domare för första gången skulle läggas fram för parlamentet för enskilda beslut, utan att ta hänsyn till justitieministern eventuella förslag till ändringar. Justitieministern gjorde flera ändringar i listan, med motiveringen att domarerfarenhet borde ges större vikt. Parlamentet beslutade enligt ministrarnas lista i dess helhet med en rösts övervikt efter en hård debatt. Två av de domare som strukits av ministern stämde staten och vann målet i både underrätt och Högsta domstolen, då ministern inte ansågs ha undersökt kandidaternas kompetens tillräckligt väl.

Korruptionen är generellt låg i samhället och Island rankas på plats 17 enligt *Transparency Internationals* index 2020.

Det kan samtidigt konstateras att landet tappat sex placeringar sedan 2019 och att Island har lägst placering i Norden. OECD:s arbetsgrupp mot mutor presenterade sin fas 4-utvärdering av Island i december 2020. Där konstaterades att medvetenheten om utländska mutor och relaterade risker saknades trots att landet var en av de ursprungliga undertecknarna av OECD:s anti-korruptionskonvention. Vidare konstaterade OECD att Island först nyligen inlett sin första utredning av utländska mutor och att

myndigheternas möjligheter att upptäcka utländska bestickningar behövde förbättras avsevärt.

Islands största fiskeföretag *Samberji* utreds av isländsk åklagare efter anklagelser om att ha givit mutor i Namibia i utbyte mot fiskekvoter. Detta ska läggas till efterspelet av den isländska finanskrisen 2008 med utdömda fängelsestraff för flera bankchefer och Panamaskandalen 2016 när den dåvarande statsministern fick avgå efter anklagelser om placeringar i skatteparadis. Islands självbild har påverkats och korruptionsfrågor har fått ökad uppmärksamhet.

Rättssäkerhet

Islands konstitution garanterar individers rätt att få sin sak prövad i en oberoende domstol. En person har rätt att bli informerad om vad den står åtalad för, få möjlighet att förbereda och föra sitt försvar, få sin sak prövad utan oskäligt dröjsmål samt ha rätt till överprövning. Retroaktiv lagstiftning och dubbelbestraffning är förbjuden.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Enligt konstitutionen kan presidenten benåda personer dömda till böter eller fängelse. Enligt lagen om verkställande av straff ska justitieministern utnämna en benådningsnämnd. Ansökningar om benådning ställs till nämnden, som till justitieministern överlämnar ett benådningförslag. Förslaget sänds därefter till presidenten som benådar personerna. En dömd person kan ansöka om benådning i fall av böter och fängelsedom. Det är vanligast att benådning beviljas på grund av fysisk eller psykisk sjukdom.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Islands regeringsform fastslår att landet är en parlamentarisk demokrati med en maktfördelning mellan lagstiftande, verkställande och dömande instanser.

Presidenten väljs för perioder på fyra år och har möjlighet att ställa upp för ett obegränsat antal mandatperioder. Denne har även befogenhet att stoppa Alltingets godkända lagförslag, som då går till folkomröstning.

Island har en politisk pluralism och ett flerpartisystem. Val till Alltinget sker vart fjärde år. Val till kommunfullmäktige och presidentval hålls också vart fjärde år. För att få plats i Alltinget krävs minst fem procent av rösterna i allmänna val. I valet 2017 uppgick valdeltagandet till 81 procent. Av de 63 invalda ledamöter var 24 kvinnor, (det vill säga 38 procent).

Isländska medborgare som har fyllt 18 år och är folkbokförda på Island har rätt att rösta i val till Alltinget och i presidentval.

Ekonomiskt partistöd utgår till samtliga partier som är representerade i Alltinget eller har fått minst 2,5 procentenheter av rösterna i det senaste valet. Villkoren för det ekonomiska partistödet är reglerat i lag. Valsystemet ger landsbygden större tyngd vid tilldelning av platser i Alltinget. Viktfördelningen i samband med senaste valet 2017 innebar att röster från landsbygden hade ett värde på 1.7 jämfört med storstaden Reykjaviks 1.0.

Den verkställande makten vilar hos regeringen som leds av statsministern. Enskilda ministrar lägger fram lagförslag. Beslutsfattandet i ministeriernas ärenden sker inte kollektivt då varje minister svarar för besluten inom sitt ministeriums ansvarsområde. Ministrar får rösta i Alltinget under förutsättning att de är parlamentsledamöter.

Oppositionen tillåts att verka fritt. Alltinget har en ombudsman som allmänheten kan vända sig till gällande frågor som rör statliga och lokala myndigheters maktutövning. Ombudsmannen kan *ex officio* utreda frågor och har bland annat tillgång till samtliga statliga instanser och rätt att kalla alla statligt anställda till utfrågning. Ombudsmannens beslut är inte juridiskt bindande men enligt praxis efterlevs besluten. Efter finanskrisen etablerades en särskild ombudsman för hanteringen av skuldfrågor som erbjuder gratis rådgivning åt personer med finansiella svårigheter.

Under coronapandemin har viss maktcentrering skett till regeringen. Den rättsliga grunden för regeringens agerande under smittspridning

innehåller inga tidsbegränsningar för dess särskilda befogenheter. Regeringen har infört begränsningar och restriktioner genom förordningar. Förordningarna har fattats efter råd från landets chefsepidemiolog. Parlamentets möjligheter till inflytande och kontroll har varit begränsad.

Det civila samhällets utrymme

Frivilliga och ideella organisationer verkar fritt och erhåller i många fall statsstöd. Regeringen har etablerat en digital samrådsportal för att öka transparensen i beslutsfattandet och där civilsamhällesorganisationer kan kommentera och påverka förslag. Portalen innehåller planer för lagstiftning, utkast till lagförslag och förordningar.

Flera oberoende institutioner arbetar med att skydda och främja de mänskliga rättigheterna på Island. Civilsamhällesorganisationen *Icelandic Human Rights Centre* arbetar för att främja mänskliga rättigheter, bevaka lagstiftning inom området och för att förmedla information till internationella organisationer. Röda Korset har cirka 3 000 aktiva volontärer som bland annat verkar för integrering och mottagande av flyktingar. Även *Amnesty International* finns representerade i Reykjavik. Dessa institutioner används bland annat som remissorgan av Alltingets utskott och andra myndigheter. Klagomål om bristande konsultationer mellan myndigheter och isländska intressenter förekommer.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Islands konstitution och lagstiftning förbjuder tortyr och andra grymma, inhumana eller förnedrande behandlingar eller straff.

Landet har låg brottslighet och ett väl fungerande fängelsesystem, även om utmaningar inte saknas. Kapacitetsbrist i kriminalvården medför att dömda kan få vänta på att avtjäna sitt straff. År 2020 väntade cirka 550 personer på att få avtjäna sitt straff och i flera fall hade dömda behövt vänta i fem år. Frågan om psykiatrisk vård till interner uppmärksammas regelbundet i media. Europarådets kommitté för förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning har

kritiserat Island för att inte kunna erbjuda interner nödvändig psykiatrisk vård.

Island kriminaliserade köp av sexuella tjänster 2009. Det är inte kriminellt att sälja sex, däremot att bedriva bordellverksamhet. Sedan lagen trädde i kraft har 202 fall av misstänkt köp av sexuella tjänster registrerats av polisen och 48 domar utdömts.

Dödsstraff

Dödsstraff är förbjudet enligt grundlagen från 1928. Den sista avrättningen på Island ägde rum 1830.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Det förekommer inga uppgifter om människorov, ofrivilliga försvinnanden eller godtyckliga frihetsberövanden på Island.

Island har i en internationell jämförelse låg kriminalitet. Enligt *Numbeo*, en global databas över bland annat rapporterade konsumentpriser och upplevd brottslighet, hade Island tolfte lägsta brottsindex av 129 länder år 2020.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrandefriheten är grundlagsfäst. Begränsningar av yttrandefriheten får endast ske genom lagstiftning och inom de ramar konstitutionen och Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna medger.

Hela 98 procent av landets befolkning har tillgång till internet och Island utnämndes år 2018 till världens främsta IT-land av Internationella Teleunionen (ITU).

Enligt Reportrar utan gränser pressfrihetsindex befinner sig Island på plats nummer 15 av 180 länder 2020. Enligt Reportrar utan gränser har förbindelserna mellan politiker och media försämrats på Island och några journalister har blivit dömda för förtal.

Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter (Europadomstolen) har vid sex tillfällen 2012–2017 uttalat att isländska domstolar har brutit mot

den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter med anledning av domslut i ärekränkande fall.

Public service finansieras med skattemedel, kompletterat med reklamintäkter.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Mötes-och föreningsfriheten är grundlagsskyddad på Island. Planerade manifestationer ska i förväg anmälas till lokal polismyndighet som, beroende på omständigheterna, kan välja att närvara. Polisen har endast rätt att motsätta sig evenemanget om det finns en risk om hot mot allmän ordning och säkerhet.

Under coronapandemin har mötesfriheten, i syfte att begränsa smittspridningen, begränsats genom att regler utfärdats om maxantal personer som får samlas.

Religions- och övertygelsefrihet

Individens rätt till religions- och övertygelsefrihet är skyddad enligt grundlagen. I grundlagen slås även fast att statskyrkan är evangelisk-luthersk. Cirka 65 procent av befolkningen är registrerade medlemmar i den evangelisk-lutherska kyrkan, vilket är en minskning från 2018 då 80 procent var medlemmar. Näst största samfund är katolska kyrkan där cirka 4 procent av befolkningen är medlemmar, drygt 14 000 medlemmar. Därutöver finns ett antal frikyrkor med sammanlagt omkring 20 000 medlemmar. Island har tre muslimska församlingar med sammanlagt cirka 1 100 församlingsmedlemmar.

En så kallad samfundsskatt tas ut av skattemyndigheten, och individer kan själva välja vilket registrerat samfund deras betalning ska tillfalla. För individer som inte är medlem i något samfund går skatten till statskassan för stöd till de isländska universiteten. Som underlag för uttaxering för statistikmyndigheten ett register över vilken, om någon, religiös organisation en person är medlem i.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Fackliga rättigheter och relaterade frågor

Island har ratificerat samtliga åtta av Internationella arbetsorganisationens (ILO) kärnkonventioner. Landet har även ratificerat samtliga fyra ILO:s styrelsekonventioner och 14 tekniska konventioner. Totalt har Island ratificerat 26 ILO-konventioner och ett protokoll. Av dessa är 23 implementerade.

Arbetsgivare är enligt lag skyldiga att redovisa att de betalar jämställd lön för jämställt arbete. Om detta inte efterlevs bötfälls företaget dagligen tills tillfredställande åtgärder är på plats. Barnarbete är förbjudet.

Enligt rätten till föreningsfrihet förbjuds arbetsgivare att diskriminera eller kränka individers rätt till fackligt medlemskap. Fackligt medlemskap är frivilligt. Avgiften för fackligt medlemskap betalas via arbetsgivaren som drar avgiften direkt från lönen. Av landets arbetskraft är 91,8 procent fackligt anslutna. Fackföreningar har av tradition ett stort inflytande på arbetsmarknaden. Efterlevnaden av de fackliga rättigheterna bedöms som god av den Internationella fackliga samorganisationen (ITUC) som i sitt globala rättighetsindex placerar Island 2020 i den bästa kategorin.

Samtidigt finns vissa utmaningar på området. Arbetstagarnas riksorganisation (LO) har rapporterat om problem med utnyttjande av arbetskraft inom turism-, bygg- och restaurangsektorerna i fall där arbetsgivare begår kollektivavtalsbrott mot invandrad arbetskraft. Före coronapandemin stod invandrad arbetskraft för nära 20 procent av den totala arbetskraften, varav polacker och litauer är de största grupperna. Det har förekommit att utländsk arbetskraft fått sämre arbetsvillkor än vad som föreskrivs i kollektivavtalen. Det har även förekommit exempel på undermåliga arbets- och levnadsvillkor där invandrad arbetskraft har betalat hög hyra till bemanningsföretagen för boende, ofta i industrilokaler, och fått höga löneavdrag för olika kostnader. Fackföreningar har engagerat sig i frågan och har tagit initiativ till informationskampanjer som riktat sig till utländsk arbetskraft.

Islänningar förvärvsarbetar i snitt 41,3 timmar i veckan. I Levnadsvillkorsavtalet undertecknat av regeringen och arbetsmarknadens

parter år 2109 sänktes den lagstadgade arbetstiden för universitetsutbildade arbetstagare från 37,5 arbetstimmar i veckan till 35,5 arbetstimmar i veckan. Lönenivåerna är i internationell jämförelse generellt höga.

Tillgången till arbete har varit god under flera år. Coronapandemin har dock drabbat arbetsmarknaden och ekonomin hårt. Arbetslösheten har under flera år legat runt 2,5 procent men hade i december 2020 gått upp till 6,9 procent.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Konstitutionen garanterar individens rätt till hjälp vid sjukdom, funktionsättning och ålderdom med stöd av det isländska socialförsäkringssystemet. Landets sjukvård finansieras via skattemedel. Medborgare från annat EES-land kan ansöka om sjukvårdsförsäkring på Island från första dagen vid permanent bosättning.

Medellivslängden i befolkningen är hög, 83,5 år. Kvinnor och män lever i genomsnitt 85 respektive 82 år. Island hade 2020 den tionde högsta medellivslängden i världen och den högsta i Norden. Barnadödligheten i landet är 1 per 1000 födselar och dödligheten för barn under fem år är 1,6 per 1 000. Mödradödligheten på grund av komplikationer vid födsel är 0,3 per 1 000 födselar.

Rätten till abort är lagstadgad. Lagen ändrades 2019 efter en omfattande debatt i parlamentet. Efter lagändringen gäller rätten att avbryta en graviditet oavsett anledning fram till och med utgången av graviditetens tjuugoandra vecka. Samtidigt anges det i lagen att det är önskvärt att aborten genomförs före den tolfte graviditetsveckan eller så snart som möjligt. Efter 22 veckor får aborter genomföras endast om kvinnans eller fostrets liv är i fara. Efter lagändringen gäller också att minderåriga kan avsluta en graviditet utan samtycke från en förälder eller vårdnadshavare. Islands abortlagstiftning är en av de mest liberala i Europa, enligt bland andra civilsamhällesorganisationen *Centre for Reproductive Rights*.

Rätten till utbildning

Rätten till utbildning är lagstadgad. 99,8 procent av befolkningen har en grundskoleutbildning och i snitt går elever 13 år i skolan.

Utbildningssektorns del av Islands BNP uppgick till 6,9 procent år 2019.

Enligt läroplanen ska undervisning om mänskliga rättigheter ingå i undervisningen. Läs- och skrivkunnighet i befolkningen är näst intill 100 procent. Totalt finns sju universitet och högskolor i landet. Skolsystemet är enligt FN:s utvecklingsprogram (UNDP) ett av de bästa i världen.

Islands universitet har en institution för mänskliga rättigheter med kurser på engelska.

Under coronapandemin har gymnasieskolor och universitet tidvis varit stängda för att begränsa smittspridning och undervisning har bedrivits på distans.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Island åtnjuter en fjärde plats i FN:s index för mänsklig utveckling år 2020. Inkomstfördelningen är i linje med det europeiska snittet och relativt god. Enligt OECD Gini-index som mäter inkomstfördelning i landet placeras Island år 2018 på 0,24 poäng, där noll betyder full jämlikhet och ett betyder total ojämlikhet. Trots den generellt sett goda inkomstfördelningen äger landets rikaste fem procent hälften av landets resurser. De rikaste tio procenten innehar 23,5 procent av landets disponibla inkomst.

Island har en av de lägsta andelarna individer som lever i fattigdom i en internationell jämförelse. Av den totala befolkningen befinner sig nio procent inom riskzonen för fattigdom.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Likabehandling oavsett kön, religion, åsikt, nationellt ursprung, ras, hudfärg, egendom eller ”annan status” garanteras enligt artikel 65 i konstitutionen. Ytterligare reglering finns i så kallad sekundär lagstiftning om jämställdhet, rättigheter för individer med funktionsnedsättning samt

rätt till hälsa. Samtliga lagar som presenteras och röstas igenom måste stämma överens med konstitutionens artikel 65.

Island är på första plats på *World Economic Forum Gender Gap Index* för år 2020 och har toppat listan elva år i rad.

Andelen kvinnor i yrkesför ålder som yrkesarbetar är 84,4 procent. Island har för andra gången en kvinnlig statsminister och i Alltinget är 38 procent av ledamöterna kvinnor. Andelen kvinnor bland ledamöterna i Alltinget har gått ner sedan förra valet då 48 procent av ledamöterna var kvinnor. Ett frivilligt kvoteringsystem tillämpas av samtliga politiska partier när kandidater utses inför val.

Island har ett av de högre födelsetalen i Europa med 1,74 barn per kvinna. Barnomsorgen är av hög kvalitet och välutvecklad. Oftast tar båda föräldrar ut föräldraledighet men en stor majoritet av kvinnorna tar ut betydligt fler dagar än vad männen gör. Skillnaden motiveras ofta av ekonomiska skäl. 2018 tog pappor ut i snitt 80 dagar av föräldraledigheten medan mammor tog ut 180. Regeringen har aviserat att rätten till föräldraledighet ska öka från nio månader till tolv månader 2021. Förslaget är utformat så att föräldraledigheten ska delas jämnt mellan föräldrarna. Sex veckor ska dock kunna föras över till den andra föräldern.

Inga uppgifter förekommer angående förekomst av könsstympning eller hedersmord.

Mäns våld mot kvinnor har fått ökad uppmärksamhet i samhället. En ny bestämmelse i strafflagen har lett till att både antalet åtal och fällande domar för brott i nära relationer har ökat betydligt de senaste åren. Av 22 domar som utfärdades av landets distriktsdomstolar för våldshandlingar under 2018 frikändes två.

Under coronapandemin har våld i nära relationer ökat med tio procent enligt Polismyndigheten på Island.

Barnets rättigheter

Barnkonventionen har genom inkorporering getts ställning som isländsk lag och rättigheterna i den garanteras alla barn på Island. Barnaga är förbjudet. Det finns en ombudsman för barnets rättigheter.

Ungdomar blir straffmyndiga vid 15 års ålder och kan dömas till fängelse vid brott. Det vanligaste är att individer under 18 år döms till en annan påföljd än fängelse, så som villkorlig dom, behandlingsprogram eller skyddstillsyn.

Enligt en lag om barnskydd råder utgångsförbud för barn på kvällar och nätter. För barn till och med tolv år råder utgångsförbud efter klockan 20.00 och för barn mellan 13 – 16 år gäller utgångsförbud efter klockan 22.00. Förbudet gäller endast utan vuxet sällskap och under sommaren är det tillåtet för barn att vara ute ytterligare två timmar.

Enligt Rädda barnen befinner sig, i en internationell jämförelse, en låg andel barn i riskzonen för att leva i fattigdom. Enligt senaste tillgängliga data från 2016 befann sig 14 procent av barnen på Island i riskzonen för att leva i fattigdom.

Inga uppgifter finns om att barnprostitution, gatubarn, barnarbete eller handel med barn skulle förekomma.

I några fall har barn med funktionsnedsättning varit tvungna att byta hemort när mindre kommunerna på Island inte har kunnat tillgodose barnens behov av stöd.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Artikel 65 i konstitutionen garanterar allas rätt till likvärdig behandling samt rättigheter för minoriteter. Lag om jämlik behandling av personer oavsett ras eller nationalitet, utanför arbetsmarknaden (vilken regleras i separat lag), trädde i kraft 2018.

Hets mot folkgrupp på basis av etnicitet, ras och religion är förbjudet enligt lag och kan leda till fängelse i upp till två år.

Andelen av befolkningen som är född i ett annat land har ökat betydligt, men från en låg nivå. Landet var vid förra sekelskiftet ett av världens mest etniskt homogena länder, men 2018 bestod 12,6 procent av befolkningen, nästan 44 000 personer, av personer som invandrat.

FN:s kommitté för avskaffande av rasdiskriminering konstaterade vid sin senaste granskning av Island 2019 att det lätt gick att finna hot och hat på isländska hemsidor och sociala plattformar, i likhet med situationen i andra länder. Islands verktyg för att motarbeta förekomsten av intolerans och hot och hat på internet har varit lagstiftningen mot hets mot folkgrupp och yttrandefrihet samt en öppen offentlig dialog.

Integrationsfonden (*Icelandic Development Fund for Integration Issues*), som etablerades av regeringen 2007 för att främja integration, har gett prioritet till att stödja projekt och forskning som verkar mot rasism och etnisk diskriminering.

Hbtqi-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Island ligger långt fram vad gäller att främja lika rättigheter för alla oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Landet har en könsneutral äktenskapslagstiftning, vilket innebär att samkönade par har rätt att ingå äktenskap på samma villkor som heterosexuella par. Samkönade par har rätt att adoptera och rätt till provrörsbefruktning. De har även samma rättigheter som heterosexuella vad gäller social- och livförsäkring, skatter, pensioner och arv.

Islands nationella queer-organisation (INQO) har framfört synpunkter på avsaknad av lagstiftning till skydd för transpersoners rättigheter. Bland annat saknar de en detaljerad reglering angående medicinsk behandling vid könskorrigering, även om de behandlingar som görs är i linje med de behandlingar som utförs i andra nordiska länder.

Enligt OECD är trakasserier av hbtqi-personer sällsynta på Island.

Staden Reykjavik organiserar varje år en omfattande Prideparad som besöks av närmare 100 000 personer.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Systemet för asylansökningar har utvecklats under senare år och asylsökandes rättigheter i ansökningsprocessen har utökats. Alla asylsökande har numera rätt till juridiskt ombud under ansökningsprocessen och möjlighet att överklaga beslut. Kvotflyktingar erbjuds ett så kallat startpaket där de får hjälp med bostad och möjlighet till att delta i aktiviteter för att få kontakt med det isländska samhället.

Isländska Röda Korset fungerar som mottagande organisation och de kommuner som välkomnar flyktingar har ett omvittnat välordnat mottagande enligt FN:s flyktingkommissariat (UNHCR).

Under 2020 sökte cirka 900 personer asyl på Island, varav cirka 500 ansökningar beviljades. 85 kvotflyktingar togs emot under 2020. Regeringen planerar att ta emot 100 kvotflyktingar under 2021.

Ansträngningarna för att integrera flyktingar och övriga skyddsbehövande personer som beviljas uppehållstillstånd i landet är betydande. Politiken har stöd av en stor majoritet av befolkningen.

Enligt Röda Korset behöver flyktingar som inte tagits emot som kvotflyktingar oftast lämna det asylboende där de bott kort tid efter de beviljats asyl. Många nyanlända har stora svårigheter med att hitta bostad på landets pressade bostadsmarknad.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Island undertecknade FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) 2007 och ratificerade den 2016. Det pågår ett arbete i regeringens digitala samrådsportal för konventionens genomförande. Staten ska tillhandahålla de resurser och hjälpmedel som krävs för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning har samma möjligheter som andra medlemmar i samhället. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt förbud mot diskriminering på grund av funktionsnedsättning regleras både i konstitutionen och sekundär lagstiftning.

Personer med funktionsnedsättning är underrepresenterade på arbetsmarknaden. Deltidsarbete är ovanligt, vilket gör det svårt för

funktionsnedsatta som inte har möjlighet att arbeta heltid att komma ut i arbetslivet. Det finns hinder vad gäller den fysiska framkomligheten för personer med funktionsnedsättning.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer på Island

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, omfattar också Island. Därutöver är Island också en viktig samarbetspartner för Sveriges globala demokratifremjande.

Island engagerar sig för mänskliga rättigheter inom ramen för FN. När USA i förtid drog sig ur FN:s råd för mänskliga rättigheter tog Island deras plats som medlem i rådet den 13 juli 2018 för en kort mandatperiod, vilken upphörde den 31 december 2019.

I den senaste granskningen av Island i FN:s universella granskningsmekanism (*Universal Periodic Review, UPR*) 2016 rekommenderade Sverige Island att skärpa lagstiftningen för att öka skyddet för funktionshindrade och motverka uttryck av hot och hat samt våld i nära relationer.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR*) ratificerades år 1979. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1979 respektive år 1991.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR*) ratificerades år 1979. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*, ICERD) ratificerades år 1967. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 1981.

Konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, CEDAW) ratificerades år 1985. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2001.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, CAT) ratificerades år 1996. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr undertecknades 2003 och ratificerades år 2019.

Konventionen om barnets rättigheter, (*Convention on the Rights of the Child*, CRC) ratificerades år 1992. Det fakultativa protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter och det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2001. Det fakultativa protokollet om barns klagorätt har ännu inte undertecknats eller ratificerats.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, CRPD) ratificerades år 2016. Det fakultativa protokollet om klagorätt undertecknades 2007, men har ännu inte ratificerats.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance*, ICED) undertecknades 2008 men har ännu inte ratificerats.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) ratificerades år 1955. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1967.

Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court*) ratificerades år 2000.

Island har även ratificerat centrala konventioner inom humanitärretten, bl.a. de fyra Genèvekonventionerna.

Regionala instrument

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, *The Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, ECHR), ratificerades år 1953.

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, *Framework Convention for the protection of National Minorities*, undertecknades 1995 men inte ratificerats.

Europeiska stadgan om landsdel- eller minoritetsspråk, *European Charter for Regional or Minority Languages*, har varken undertecknats eller ratificerats. (Det förekommer inte landsdel- eller minoritetsspråk på Island.)

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*, ratificerades år 2018.

Island har även ratificerat UNECE-konventionen om *Access to information. Public participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters* (Århuskonventionen).